
ANTONI FURIÓ

Ara fa cinquanta anys

Les cançons, com la música, la literatura i l'art en general, tenen més d'una vida. La del moment en què van ser composades, molt determinada per la circumstància precisa de l'autor i del que aquest volia expressar, i la dels infinits moments en què tornen a ser interpretades i escoltades molt de temps després, per persones que no van viure aquell primer moment, que potser ni tan sols havien nascut encara, i que les senten com a pròpies, com si haguessen estat escrites expressament per a elles i per a aquest nou i precís moment, perquè continuen tenint la capacitat de commoure i perquè transmeten tota l'emoció que l'autor hi sabé posar. *Al vent*, una cançó bellíssima i perfecta, per la rotunda energia que desprenen les seues frases simples i rebels, per la profunda emoció continguda que esclata finalment en un gran crit, és més que una cançó generacional, que la crònica sentimental d'una generació, la que va viure i va lluitar durant el final del franquisme. També és més que una cançó en català, la primera que es tornava a escoltar al País Valencià que no fos en un sàinet o un acte folklòric després de tants anys de franquisme, i que va permetre que Raimon i, darrere seu, molts altres es poguessen professionalitzar com a cantants. És sobretot un crit absolut de rebel·lia –“un crit metafísic”, com la va saber definir Joan Fuster–, un crit existencial i esperançat contra tota injustícia i no sols contra el franquisme, que lligava bé amb la lluita dels moviments estudiantils de l'època, però també amb l'esperit dels *angry young men* britànics i dels joves existencialistes francesos, i que conserva encara tota la seua força expressiva i suggeridora, transgressora. Els joves que la senten avui per primera vegada, sobretot si són inquiets i *enragés*, com han o haurien de ser sempre els joves, en queden tan corpresos i excitats com els qui la vam sentir fa ja molts anys, com ens corprèn i ens incita encara quan la tornem a sentir.

El 1959, ara fa ja cinquanta anys, l'any que Raimon va escriure *Al vent*, sense saber encara que aquesta cançó li canviaria la vida, i ens la canviaria també una mica a tots, Fidel Castro prenia el poder a Cuba, el papa Joan XXIII anunciava la celebració del Concili Vaticà II i Günter Grass publicava *El tambor de llauna*. Més a prop, Franco inaugurava el Valle de los Caídos i al País Basc es fundava Euskadi Ta Askatasuna. Cinc fets diversos que, com *Al vent*, defineixen no sols el moment en què es van produir, sinó sobretot el que s'iniciarà amb la nova dècada. A un període tenebrós, de fam i repressió a Espanya i de guerra freda en el món, gràcies a la qual pogué sobreviure el règim, en seguiria un altre de major distensió internacional, de creixement econòmic i de gran agitació política i cultural. L'any

Muntatge de retalls de diaris, 1981.

Autor: Josep Marín

1959 va ser també l'any del Pla d'Estabilització, que posava fi a l'autarquia de la postguerra i posava les bases per al desenvolupisme dels anys seixanta, per a aquell intent últim i va del franquisme de conciliar la modernització econòmica i la dictadura política.

L'any 1959, quan va compondre *Al vent*, Raimon encara no tenia dinou anys ni encara no es deia Raimon. Era un jove de poble, inquiet, amb ganes de menjar-se el món i que ja havia fet de tot –havia tocat l'oboè a la banda de Xàtiva, la Música Nova, de la qual el seu pare havia estat president; havia fet de locutor a la ràdio local; havia intentat estudiar teatre en el conservatori– abans de posar els peus a la Facultat de Filosofia i Lletres de la vella universitat del carrer la Nau. Una elecció poc usual –sobretot per a un jove de poble que desertava del taller de fusteria familiar i no podia permetre's massa alegries financeres–, perquè la majoria dels estudiants de l'època continuaven decantant-se per dret i medicina i perquè l'eixida professional no podia ser més incerta. Calia tenir vocació per cursar-la, i Raimon i els seus condeixebles, molts d'ells dones, la tenien. A la universitat del final dels anys cinquanta, Ramon Pelegero, el “Pele”, era també un dels pocs estudiants que parlava en valencià. Molts altres el sabien, sobretot els que venien dels pobles, fills de metges i advocats, però no el parlaven a l'aula o a la cafeteria, perquè se n'avergonyien. El valencià era una llengua rural i també, a la València de l'època, la parla de les classes subalternes; en cap cas, la de les futures elits cultes i educades.

La Universitat de València, un erm intel·lectual i moral durant els pitjors anys del franquisme, de la qual havien estat liquidats els seus millors professors –depurats, exiliats, empresonats o directament assassinats, com el rector Joan Baptista Peset–, substituïts per d'altres afectes al règim, començava aleshores a canviar, a mostrar els primers signes de renovació. Hi ajudà molt l'arribada d'alguns catedràtics demòcrates i catalanistes, com el llatí Miquel Dolç, l'arqueòleg Miquel Tarradell i l'historiador Joan Reglà, que de seguida contactaren amb Joan Fuster i protagonitzarien amb ell el gran moment que viuria la historiografia valenciana als anys seixanta. I també les primeres generacions d'estudiants valencianistes, aquells que feien coses i amb els quals confiava Fuster per a “reinventar” el país. Ells –Aracil, Cucó, Eliseu Climent, el mateix Raimon...– serien, el 1962, els destinataris primers de *Nosaltres els valencians*. La lluita d'aquests joves, inquietos i rebels, no era només antifranquista. Lluitaven per la democràcia, però també per la fi de l'explotació dels més desvalguts, per la llengua i la cultura del poble, per una societat més justa, més tolerant i més moderna.

Tot això, en un país encara agrari i tradicional que, als anys seixanta, havia d'experimentar una profunda transformació amb la mecanització del camp, la industrialització i la urbanització, s'expressava primordialment en una clara voluntat de modernització. De modernització política i cultural. Raimon i els seus condeixebles volien ser moderns i volien modernitzar el país. Es pentinaven a la francesa, amb el serrell caigut, fingien un aire indolent i escoltaven cançons franceses (Brassens, Brel, Ferré...), italianes i nord-americanes (música negra, sobretot). O les cantaven. En el tercer curs de la carrera, un germà li regalà una guitarra i Raimon començà a cantar i a acompanyar-se amb ella. Cantava *Les feuilles mortes*, de Jacques Prevert, i també, molt prompte, una cançó pròpia, *Al vent*, que els sorprengué a tots, i probablement també a ell mateix. I d'*Al vent*, va nàixer Raimon.

Raimon –la idea del nom va ser d'Eliseu Climent, que ja estava allí– expressava el que tots volien dir i, sobretot, recuperava per al valencià, per al català del País Valencià, la dignitat perduda. La llengua del poble, la llengua de casa, la llengua desdenyada, esdevenia de sobte una llengua normal, moderna, apta com a vehicle de cultura. D'averkonyir-se'n i parlar-la d'amagat, els joves universitaris passaren a fer-ne un ús orgullós i desacomplexat. Al principi, Raimon pensava encara que era possible compaginar la cançó amb els estudis i, més tard, amb la tesi doctoral. Volia treballar sobre el moviment obrer al País Valencià i aspirava a una plaça d'ajudant a la càtedra d'història contemporània. Les coses es precipitaren el 1962, l'any de *Nosaltres els valencians* i d'*El País Valencià*, de Joan Fuster. Aquell any, Raimon cantà a Casa Pedro, la taverna on es congregava la intel·lectualitat autòctona i on Fuster i Vicent Ventura organitzaven un concurs literari que culminava, la nit de concessió del premi, amb una petita festa i un espectacle. El 1962, l'espectacle va ser Raimon, aquell cantant de Xàtiva de qui tots parlaven, però que Fuster encara no coneixia. Fuster, que en seria a partir d'aleshores inseparable. Uns mesos més tard, a l'octubre, Raimon cantava al III Aplec de la Joventut del País Valencià, a Castelló, on va entrar en contacte amb Els Setze Jutges, i, poc després, al desembre, i gràcies a aquests contactes, actuava a Barcelona, al Fòrum Vergés. La primera vegada que cantava davant d'un públic que havia pagat per escoltar-lo. L'èxit va ser rotund i insospitat. I de seguida vindria el primer disc, *Al vent*, el Festival de la Cançó de la Mediterrània, el recital al Teatre Principal de València, ple de gom a gom, el Nadal de 1963... D'una actuació a una altra, d'un disc a un altre, gairebé sense adonar-se'n, Raimon s'havia convertit en un cantant professional. I això és el que ha estat sempre. Aquella cançó, *Al vent*, fa cinquanta anys va canviar-li la vida. I una mica ens l'ha canviada també a tots nosaltres.

Pintura de Josep Guinovart, 1981